

Prof. univ. dr. Maria FODOR

DREPT PROCESUAL CIVIL

*TEORIA GENERALĂ. JUDECATA ÎN PRIMĂ INSTANȚĂ.
CĂILE DE ATAC. MIJLOACE PROCESUALE DE ASIGURARE
A UNEI PRACTICI JUDICIARE UNITARE. PROCEDURI SPECIALE.
ARBITRAJ*

Reglementare, doctrină, grile

La elaborarea prezentei lucrări s-au avut în vedere legislația și doctrina publicate până la data de 16 octombrie 2014.

Prof. univ. dr. Maria FODOR

DREPT PROCESUAL CIVIL

**TEORIA GENERALĂ. JUDECATA ÎN PRIMĂ
INSTANȚĂ. CĂILE DE ATAC.
MIJLOACE PROCESUALE
DE ASIGURARE A UNEI PRACTICI JUDICIARE
UNITARE. PROCEDURI SPECIALE. ARBITRAJ**

Reglementare, doctrină, grile

Universul Juridic

București

-2014-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2014, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

FODOR, MARIA

**Drept procesual civil : teoria generală, judecata în primă instanță,
căile de atac, mijloace procesuale de asigurare a unei practici judiciare
unitare, proceduri speciale, arbitraj : reglementare, doctrină, grile /**
prof. univ. dr. Maria Fodor. - București : Universul Juridic, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-514-8

347(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

I. Lucrări publicate pe baza vechiului Cod de procedură civilă

1. V.G. Cădere, *Tratat de procedură civilă*, ediția a II-a, Tipografiile Române Unite, S.A., București, 1935.
2. E. Herovanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă, organizare judecătorească și competență*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, Iași, 1926; *Principiile procedurii judiciare*, Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 1932.
3. G. Tocilescu, *Curs de procedură civilă*, vol. I – 1887, vol. II – 1889, Tipografia Națională, Iași.
4. P. Vasilescu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I–1939, vol. II–1940, Institutul de Arte Grafice „Alexandru A. Terek”, Iași, vol. III–1943, vol. IV–1943, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, București.
5. A. Hilsenrad, I. Stoenescu, *Procesul civil în R.P.R.*, Ed. Științifică, București, 1957.
6. I. Stoenescu, Gr. Porumb, *Drept procesual civil român*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966.
7. V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972.
8. I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Centrul de multiplicare al Universității din București, 1973; *Drept procesual civil. Căile de atac. Procedurile speciale*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1981.
9. Gr. Porumb, *Codul de procedură civilă – comentat și adnotat*, Ed. Științifică, vol. I – 1960, vol. II - 1962, București; *Teoria generală a executării silite și unele proceduri speciale*, Ed. Științifică, București, 1964.
10. V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I - 1996, vol. II - 1997, Ed. Național, București.
11. V.M. Ciobanu, G. Boroî, T.C. Briciu, *Drept procesual civil. Curs selectiv*, ediția a V-a, Ed. C.H. Beck, București, 2011.
12. S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Ed. Lumina Lex, București, 2001.
13. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, ediția a IV-a, vol. I și II, Ed. Servo-Sat, Arad, 2004.
14. G. Boroî, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, ediția a II-a, Ed. All, București, 1996.

15. G. Boroi, O. Spineanu-Matei, *Codul de procedură civilă adnotat*, ediția a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2007.
16. M. Tăbârcă, *Drept procesual civil*, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2005 și 2008.
17. I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001.
18. M. Fodor, *Drept procesual civil*, vol. I - 2006, vol. II - 2007, Ed. Universul Juridic, București; *Drept procesual civil Procedura necontencioasă. Arbitrajul. Executarea silită. Proceduri speciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2010.
19. M. Tăbârcă, Gh. Buta, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
20. G.C. Frențiu, D.-L. Băldean, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2008.
21. E. Oprina, *Executarea silită în procesul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
22. L. Dănilă, *Drept procesual civil Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2008.

II. Lucrări publicate pe baza noului Cod de procedură civilă

1. V.M. Ciobanu, M. Nicolae (coordonatori), *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2013 (vol. II în curs de apariție).
2. I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
3. M. Tăbârcă, *Drept procesual civil*, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
4. G. Boroi (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă Comentariu pe articole*, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
5. Leș, *Noul Cod de procedură civilă Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2013.
6. E. Oprina, I. Gârbuleț, *Tratat teoretic și practic de executare silită*, vol. I și II, Ed. Universul Juridic, București, 2013.
7. G.C. Frențiu, D.-L. Băldean, *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2013.
8. L. Cătuna, *Drept procesual civil. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2013.
9. Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, Al. Dimitriu, M. Piperea, Al. Rățoi, A. Atanasiu, *Noul Cod de procedură civilă. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2012.

10. L.-A. Viorel, G. Viorel, *Noul Cod de procedură civilă*, vol. I, art. 1-248 *Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2012.

III. Lucrări publicate pe baza noului Cod civil

1. Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2012.

2. M. Uliescu (coordonator), *Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534)*, Ed. Universul Juridic, București, 2012.

3. *Nouveau Code civil roumain. Traduction commentée* par D. Borcan et M. Ciuruc, coordination et révision M.-E. Laporte-Legeais et M. Moreau, Juriscope, Paris, 2013, Editions Dalloz.

4. V. Stoica, *Drept civil. Drepturile reale principale*, ediția I și ediția a II-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009 și 2013.

IV. Doctrină și acte normative străine

1. S. Guinchard, F. Ferrand, C. Chainais, *Procédure civile. Droit interne et droit communautaire*, 29e édition, Ed. Dalloz, Paris, 2008.

2. H. Croze, C. Morel, O. Fradin, *Procédure civile, Manuel pédagogique et pratique*, Editions Litec, Paris, 2001.

3. A. de la Oliva Santos, I. Diez-Picazo Giménez, J. Vegas Torres, *Curso de derecho procesal civil I. Parte general*, Ed. Universitaria Ramón Areces, Madrid, Spania, 2012.

4. *Code de procédure civile*, 104e édition, Ed. Dalloz, Paris, 2013.

5. *Code civil*, 103e édition, Ed. Dalloz, Paris, 2004.

CAPITOLUL I

DREPTUL PROCESUAL CIVIL - RAMURĂ ȘI ȘTIINȚĂ A DREPTULUI

1. Dreptul procesual civil - noțiune, caractere și delimitare

De-a lungul timpului, Dreptul procesual civil - ca ramură a sistemului dreptului¹ - a primit diverse definiții, dar care în esență au același conținut².

În accepțiunea noastră, Dreptul procesual civil reprezintă acea ramură a sistemului dreptului care reglementează organizarea judiciară, competența organelor de jurisdicție, activitatea de judecată și aceea de executare silită, precum și raporturile care se nasc între participanții la aceste activități, desfășurate în scopul soluționării proceselor și cererilor privind drepturile civile ori interesele legitime care se pot realiza numai pe calea justiției³.

¹ Prin „sistemul dreptului românesc” înțelegem totalitatea normelor juridice adoptate de statul român, norme rânduite în cadrul ramurilor de drept care, la rândul lor, sunt alcătuite din instituții juridice (**Gh. Beleiu**, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1992, p. 39, nota 1). A se vedea și **I. Rădulescu**, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 7, 34-35 și autorii acolo citați.

² A se vedea: **E. Herovanu**, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „Viața Românească”, Iași, 1926, p. 4; **P. Vasilescu**, *Curs de procedură civilă*, Facultatea de Drept, București, 1941, p. 11; **I. Stoenescu, S. Zilberstein**, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, Centrul de multiplicare al Universității din București, 1973, p. 25; **V. Negru, D. Radu**, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 7; **I. Stoenescu, Gr. Porumb**, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 9; **V.M. Ciobanu**, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 158; **I. Leș**, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București, 2001, p. 13; **M. Tăbărcă**, *Drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2005, p. 9; **L. Cătuna**, *Drept procesual civil*, ed. 5, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 2.

³ **M. Fodor**, *Drept procesual civil*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 11. Pentru a evita o posibilă repetare, sintagma „proces civil” va fi înlocuită, deseori, cu expresii sinonime, precum: pricină, cauză, litigiu. Precizăm însă, că există litigii care nu implică și un proces, după cum există și procese fără litigii. De fapt, litigiul rezultă din confruntarea a cel puțin două pretenții antagonice: este vorba deci despre o situație de fapt care poate sau nu să declanșeze un proces și care, oricum, îi este prealabilă. De altfel, intervenția instanței nu se produce numai în caz de litigiu (materie contencioasă), ci în aceeași măsură și în absența acestuia (materie necontencioasă - grațioasă). În acest sens și **H. Croze, C. Morel, O. Fradin**, *Procédure civile, Manuel Pédagogique et pratique*, Ed. Litec, Paris, 2001, p. 107.

Potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, „litigiu” înseamnă conflict între persoane, instituții, state etc. care poate forma obiectul unui proces, unui arbitraj etc. și provine din termenul francez „litige”, latin „litigium”.

Din această definiție se desprind următoarele elemente:

În primul rând, Dreptul procesual civil este o ramură a sistemului dreptului, adică un ansamblu de norme juridice.

Normele Dreptului procesual civil sunt cuprinse în „izvoarele dreptului procesual civil”¹. Acestea formează **conținutul Dreptului procesual civil**.

Ansamblul normelor Dreptului procesual civil este grupat în instituțiile Dreptului procesual civil, adică grupe de norme care reglementează subdiviziuni ale obiectului Dreptului procesual civil². Sunt instituții de Drept procesual civil: acțiunea civilă; participanții la procesul civil; competența instanțelor judecătorești; actele de procedură și termenele procedurale; judecata în primă instanță; judecata în apel; căile extraordinare de atac; recursul în interesul legii și procedura pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept; procedura necontencioasă, arbitrajul; executarea silită; procedurile speciale.

Aceste instituții sunt grupate în doctrină în trei părți: partea generală, partea specială și executarea silită. Ele formează obiectul de studiu al Dreptului procesual civil, ca disciplină juridică. Partea generală are ca obiect de studiu principiile (generale) și instituțiile aplicabile tuturor etapelor și fazelor procesului civil, spre deosebire de partea specială unde este tratată activitatea specifică fiecărei etape și fiecărui moment a/al judecării. În schimb, executarea silită cuprinde instituțiile procesuale specifice celei de a doua faze a procesului civil, unde este analizat modul de aducere la îndeplinire a dispozițiilor cuprinse în actul final al judecării - hotărârea judecătorească - sau în alt titlu executoriu³.

În al doilea rând, **obiectul Dreptului procesual civil** este format din raporturile juridice care se nasc între participanții la procesul civil, numite raporturi juridice procesual civile⁴. Ele dobândesc acest caracter - de raporturi procesual civile - numai în măsura în care sunt reglementate prin normele procesual civile.

¹ Pentru „Izvoarele dreptului procesual civil”, a se vedea Secțiunea 2 din prezentul capitol.

² Obiectul unei ramuri de drept îl constituie o categorie de relații sociale, ce intră sub incidența normelor acelei ramuri.

³ De pildă, în afară de hotărârea judecătorească, care este principalul titlu executoriu, sunt astfel de titluri: înscrisurile autentificate de notarul public, care constată creanțe certe, lichide și exigibile; cambia, cecul și biletul la ordin; contractul de leasing; contractul de locațiune încheiat pe perioadă determinată sau nedeterminată prin înscris sub semnătură privată și înregistrat la organul financiar competent constituie în condițiile art. 1809 alin. (3) sau, după caz, ale art. 1816 alin. (3) C. civ. titlu executoriu.

⁴ „Fiecare raport de drept ni se prezintă ca o relație de la persoană la persoană, determinată de o regulă de drept (...)” spunea **Savigny**. Astfel, continuă același autor „ (...) orice raport de drept se compune din două elemente: 1. o materie dată, adică relația însăși; 2. ideea de drept care guvernează această relație. Primul ar fi dar elementul material al raportului, un simplu fapt; celălalt, elementul plastic, care înobilează faptul și-i impune forma juridică” (Savigny, *Droit romain*, **T. Prodan**, *Théorie générale des droits réels* (Thèse, 1905), cartea a II-a, § 52). În majoritatea cazurilor, raporturile inițiale suferă influența conflictului care face să se nască pretenția, iar în cursul formelor

Raporturile procesual civile generează drepturi și obligații sau îndatoriri pentru participanții la procesul civil, care sunt de natură diferită față de acelea ce derivă din raporturile de drept material sau substanțial. Natura juridică diferită a drepturilor și obligațiilor generate de cele două categorii de raporturi juridice se fundamentează pe faptul că Dreptul procesual civil garantează eficacitatea și respectarea normelor de drept material care consacră drepturi subiective și obligații corelative pentru persoanele fizice și persoanele juridice. Altfel spus, normele Dreptului procesual civil intră în acțiune, de regulă, în momentul în care normele dreptului material sunt nerespectate, adică în ipoteza în care drepturile subiective civile sau interesele legitime sunt nesocotite, încălcate ori obligațiile nu sunt îndeplinite¹, caz în care dreptul capătă un caracter nou, el devine pretenție², dacă titularul dreptului se manifestă în acest sens. Drepturile și obligațiile procesual civile alcătuiesc conținutul raporturilor procesual civile și sunt reglementate în mod amănunțit prin normele Dreptului procesual civil, în funcție de calitatea participanților la proces. Prin urmare, până în momentul declanșării procesului civil nu putem vorbi de raporturi juridice procesual-civile, ci de raporturi juridice de drept civil în sens larg. Așadar, raporturile juridice procesual civile sunt raporturi reglementate de normele procesual civile, care se nasc sau apar în cursul desfășurării procesului civil³.

judiciare care alcătuiesc conținutul acțiunii civile, ele apar modificate sau transformate în raporturi noi. Însă dreptul și raportul ce se aduc în discuție, nefiind decât drepturi și raporturi secundare, existența lor n-ar putea fi lămurită, nici legitimată, decât în legătură cu drepturile și raporturile primare sau originare din care derivă. „Dar exercițiul acțiunii în justiție, bazată pe pretenția reclamantului și pe rezistența în apărare a pârâtului, creează un raport juridic de o natură cu totul specială”, numit raport procesual, iar exercițiul căilor de executare, care sunt tot o formă, în continuare, a acțiunii, creează de asemenea un raport juridic special, numit raport de executare silită (E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, Institutul de Arte grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 1932, p. 98-99).

¹ Normele procesual civile intră în acțiune în momentul ivirii acelor împrejurări de fapt, de natură să provoace intervenția lor, în sensul de a da naștere, de a modifica, de a stinge sau de a împiedica nașterea unor raporturi juridice procesuale. Asemenea împrejurări de fapt, potrivit legii, capătă semnificația unor fapte juridice (A se vedea **M. Apetrei**, *Drept procesual penal*, Ed. Victor, 2004, p. 29). De exemplu, sesizarea instanței prin cererea de chemare în judecată reprezintă un fapt constitutiv, care dă naștere unor raporturi procesual civile. Renunțarea la dreptul subiectiv împiedică nașterea raportului juridic procesual civil. Tranzacția judiciară, perimarea ori renunțarea la judecată duc la stingerea raporturilor procesual civile.

² În acest sens **V.M. Ciobanu**, *op. cit.*, vol. I, p. 8.

³ Dependența în care se găsesc atât drepturile civile, cât și raporturile juridice față de norma de drept „(...) se traduce într-o situație particulară”, pe care doctrina o numește situație juridică (E. Herovanu, *Principiile*, *op. cit.*, p. 99), distingând între situație juridică subiectivă (personală) și situație juridică obiectivă sau legală (impersonală) ori între situația juridică concretă și situație juridică abstractă. Cu alte cuvinte, existența normei de drept creează, pentru toate persoanele ce intră sub incidența ei, o situație juridică abstractă sau virtuală. Însă de îndată ce norma obiectivă se aplică în fapt, grație unui fapt juridic sau unui act juridic, persoana față de care se aplică se află într-o